

úgy viszonyul a társadalomtudományos elméletekhez, mint egy ismerős környezetben való eligazodás képessége az ugyanerről a helyszínről készített térképhez. A nélkül is képes vagyok tájékozódni a térben, hogy birtokában lennék annak az átfogó perspektívának, amit egy térkép nyújt. – olvashatjuk a Templeton-díjas kanadai filozófusnál. Mindannyian képesek vagyunk a kommunikációra, médiahasználatra, az ezzel kapcsolatos élményeiről, tapasztalatairól bárki tud beszélni, ateoretikusan. Ám az átfogó perspektívához nélkülözhetetlen az elméleti ismeret megléte. Erre való a kommunikáció és média szak.

Budapesti séták a tudomány körül

Sosem árt tudni, kik vagyunk, honnan jöttünk. Érdekes, érdemes és hasznos megismernünk történelmünket, tudományunk történetét is. Bárhol vagyok, gyakran sétálok és séta közben érdeklődéssel állok meg egy-egy emléktábla előtt. (Szeretem például, hogy Párizsban a személyekről elnevezett utcák, terek tábláin mindenütt ott áll, ki volt az illető, és mikor élt.) Ezért is vettem kézbe kíváncsisággal és örömmel a Hargittai István és Hargittai Magdolna szerzőpáros könyvét, melynek címe: *Budapesti séták a tudomány körül*. Amint elmondják, céljuk a főváros láthatóan megjelenő emlékeit bemutatni, ezt több tekintetben is szélesebben értve. Egyrészt nemcsak a kifejezett felfedező tudományra szorítkoznak, hanem gondolnak a mérnökségre, feltalálásra, gyógyításra, oktatásra is. Másrészt fényképezőgéjük lencséjét nemcsak emléktáblákra, hanem épületekre, szobrokra, síremlékekre stb. is irányítják. A műfaj nem új. Sokan bizonyára lelkesen forgatták Pogány Frigyes *Párizs* vagy *Róma*, illetve *Firenze* úti-

A képzés, a kommunikáció szak társadalmi megítélésének kérdését a *Jel-Kép* különszámában Szondy Réka (*A kommunikációtudomány társadalmi megítélésének formálása*) a Public Relations szakma szempontjából elemezte, s a dolgozat egy attitűdváltozást célzó akciótervet is tartalmaz.

A *Jel-Kép* 2015-ös különszáma vélhetőleg csupán első lépése volt a kommunikációs szaktudás és ennek oktatásáról folytatott diskurzusnak, amely 2016-ban is folytatódik. (<http://communicatio.hu/jelkep/2015/kulonszam/tartalom.htm>)

Andok Mónika

Pázmány Péter Katolikus Egyetem

könyveit. E klasszikus remekekben a szerző saját fényképfelvételével vezetett végig a városokon, és illusztrálta, taglalta nagy szakértelemmel azok történetét és városrendezési, építészeti múltját.

Amint a kötet remekül illusztrálja, Budapest kivételesen gazdag a szerzőket érdeklő emlékekben. Ugyanakkor nem egyetlen céljuk, hogy összegyűjtsék a témáikkal kapcsolatos fotóikat, hanem az is, hogy ezek kapcsán el is csevegjenek az olvasóval. Megpróbálok megfogalmazni, mire gondolok. Egy-egy emléktábla kapcsán bemutatják a kort is, amelyben az érintett tudós élt – ideértve az országot akkor állapotát –, és esetleg az életrajzából is említenek egy-egy karakteres ténytet. Az is előfordul, hogy a szereplő tudósra jellemző anekdotát is elmesélnek. Példaként említhetem Szentgyörgyi Albert Zilahy Lajosnak tett szellemes és megvilágító magyarázó mondatát: „Amikor csak horgászni megyek, nagy horgot használok, hogy ha nem is fogok halat, az a hal legalább nagy legyen.”

Tehát a fényképek részben csak alapul szolgálnak a gondolkodásra, továbbgondo-

lásra, diszkusszióra. Többnyire a szerzők által készített fényképeken alapuló óriási anyag összeszerkesztése szinte lehetetlen feladatnak tűnik. Ezt az igen nehéz feladatot oly módon oldják meg, hogy nyolc fő téma köré csoportosítják a képeket és mondandójukat. Az egyes fejezetek tartalma természetesen nem választható el élesen, és vannak átfedések. Másrészt vannak fejezetek, amelyek tartalma egyszerűbben körülírható, vannak, ahol nem. Az alábbiakban, miközben röviden ismertetem a mű fejezeteinek fő témáját, magam is alkalmazkodom a kötet csevegő stílusához, és alkalmakként – erősen korlátozva magamat – megemlítek tényeket, amelyek a könyv olvastán eszembe jutnak. Itt természetesen nem fogom tudni eltagadni, hogy matematikus vagyok.

Az első témakör *Szentgyörgyi Albert – Romantika és realitás* címet viseli. Ennek kapcsán a legmagasabb elismerést (Nobel-díj és társai) elért magyar, illetve magyar – vagy annak vélt – származású tudósaink szerepelnek. Itt hadd említsek jómagam is egy Lax Péterrel, a 2005. évi Abel-díj nyertesével kapcsolatos élményt. Még 2004-ben tartott egy előadást a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen, a Matematikai modellalkotás szemináriumomon. Utána a körtérről a Villányi út felé kanyarodva észrevette Mórincz Zsigmond szobrát. Rögtön mondta feleségének, hogy „látod, ez az író a *Légy jó mindhalálig* szerzője”. Mint kiderült, pihenésként, szórakozásként rendszeresen magyar regényeket olvasott neki, azokat rögtön angolra fordítva. Ezek között szerepeltek Mórincz műve mellett például Jókai-regények is. Lax Péter tizenöt éves korában hagyta el az országot, és mégis...

Térjünk a 2. fejezetre: *Széchenyi István – „A tudományos emberfő”*. Itt az MTA alapítója és a székház leírása és szobrai mellett az Akadémia számos tagjának emlékeivel talál-

kozhatunk. A székház átadásának 150. évfordulója alkalmából nemrég igen szép kötet jelent meg.

A 3. fejezet címe: *Eötvös Loránd – Universitas*. Az alapgondolat, hogy az ELTE és szinte az összes fővárosi egyetem a 380 éve alapított nagyszombati egyetem leszármazottja, és az ELTE éppen Eötvös Loránd nevét viseli. Itt szerepel apja, Eötvös József, aki 1848-ban, majd a kiegyezés után vallás- és közoktatásügyi miniszter volt, 1866-tól az MTA elnöke, és itt esik szó bővebben Trefort Ágostonról is. (Egyébként a recenzens személyes véleménye szerint talán éppen Eötvös József és Széchenyi István voltak a 19. század legnagyobb magyar gondolkodói.)

A 4., *Semmelweis Ignác – Orvostudomány* fejezetnek már a címe is megmondja, miről van szó. Hasonló a helyzet az 5., *Kitáibél Pál – Agrártudományok* című fejezettel, ahol főleg hat helyszínről szerepelnek emlékek: állatorvosi, illetve a kertészeti egyetemek, a mezőgazdasági minisztérium árkádjai, a Mezőgazdasági Múzeum környéke, az Állatkert, a Fűvészkert.

A 6., *Kármán Tódor – Mérnökök és feltalálók* fejezet címe ismét jól jellemzi tartalmát. Számos itt tárgyalt emlékmű található a mai BME-n, illetve környékén. Maga Kármán Tódor, az egyik marslakó, huszonöt éves koráig Magyarországon élt, tanult és dolgozott, és ekkor került az MTA ösztöndíjával Göttingenbe. Több németországi állomás után 1913-tól Aachenben lett az Aeronautikai Intézet legendás igazgatója. 1930-ban a Kaliforniai Műegyetemen (Caltech) lett laboratórium, és ettől kezdve ott kutatott. Ugyanitt alapította meg később a nevezetes *Jet Propulsion Laboratory*-t is, amelynek igazgatója is volt.

Aachenben ma is az egyetem történetének egyik legikonikusabb professzorának tartják.

Érdekes megemlíteni, hogy a hazai matematikaoktatás, versenyrendszer, középiskolai lapok stb. számos kiemelkedően tehetséges fiatal érdeklődését fordította a matematika felé. Ugyanakkor érthető okokból elsősorban az elméleti matematikai kutatásokban alakultak ki világszínvonalú iskolák. Viszont a korai korokban külföldre távozott tehetséges matematikusok közül többen lettek az alkalmazott matematika, alkalmazott tudományok nagyjai is, mint például Kármán Tódor mellett Gábor Dénes, Neumann János, Teller Ede, Wigner Jenő. Mindannyian szerepelnek a kötetben.

A 7. Rátz László – *Gimnáziumi alkotóműhelyek* fejezet nyilvánvalóan az Alma Materéről szól. A kiegyezés utáni évtizedekben az oktatási vezetés megértette a páratlan ipari és népeségi fejlődés lehetőségeit és szükségesszerűségeit, és sokszor világviszonylatban is élenjáró módon fókuszált az oktatás fejlesztésére. 1872-ben indult a Mintagimnázium (ma Trefort Gimnázium), melynek első igazgatója 1896-ig Kármán Mór volt, az előbb említett Kármán Tódor apja.

A már említett Abel-díjas matematikus, Lax Péter a Mintagimnázium diákja volt, s jóllehet már tizenöt éves korában az USA-ba távozott családjával, a háború utáni első hazai látogatásakor felkereste a gimnázium Trefort utcai épületét, és egyúttal megemlékezett annak remek oktatási színvonaláról.

Ugyan a híres, mai nevén Budapest-Fasori Evangélikus Gimnáziumot már 1823-ban megalapították, és tanárai között rendszeresen voltak kiemelkedő tanárok, esetenként

az MTA tagjai, különösen legendás tanára volt Rátz László (tanár 1890–1925-ig, igazgató 1909–14-ig), a 7. fejezet címadója. Nemcsak többek között – Neumann János és Wigner Jenő matematikatanára volt itt, hanem az 1893-ban – a világszerte elsőként – alapított *Középiskolai Matematikai és Fizikai Lapok* második főszerkesztője is 1897-től 1914-ig.

A záró fejezetet: 8. *Richter Gedeon – Mártírok és embermentők*, olyanok emlékeinek szentelik a szerzők, akik a holokauszt tudós, mérnök és egyéb áldozatai voltak, vagy akik a holokauszt által veszélyeztetetteknek segítettek, próbáltak segíteni, nevezetesen Sztéhlo Gábor, Raoul Wallenberg. Az itt említett emlékművek, emléktáblák személyesek vagy csoportosak. Szerepel egy lista is azon későbbi akadémikusokról, akik munkaszolgálatosok voltak, illetve túlélték a deportálásukat (ezekben harmincöt, illetve tizenhat nevet sorolnak fel). A fejezetben több matematikus is szerepel, de itt szólnak Arany Dánielről, a *Középiskolai Matematikai és Fizikai Lapok* alapító főszerkesztőjéről (1893–1897) is. A kötethez a szerzők rengeteg fényképet készítettek, ugyanakkor az egész munkán érződik, hogy ezt kíváncsisággal és élvezettel tették. Mindennek az olvasó is részese lehet e nagyigényű mű lapozgatása, olvasása közben. (*Hargittai István – Hargittai Magdolna: Budapesti séták a tudomány körül. Budapest: Akadémiai Kiadó, 2015 [az angol eredeti Budapest Scientific: A Guidebook, Oxford University Press, 2015 fordítása]*).

Szász Domokos

professor emeritus, BME Matematika Intézet

CONTENTS

Power

Guest Editor: György Hunyady

György Hunyady: Introduction	642
Attila Pók: The Power of the Past	644
Miklós Kontra: Power and Language	651
Zoltán Fleck: Limiting Power	660
József Bayer: Changes of Power in the Global Information Age	668
Miklós Almási: Invisible powers	681
István Monok: New Power Structure Providing Scientific Information	690
György Csepeli: Monsters in Politics	697

Study

Pál Venetianer: "What mad pursuit..." 100 Years since the Birth of Francis Crick	705
András Simonovits: Pension Models from Inside	709
Szilveszter Póczik: Muslim Radicals and Foreign Fighters from the Balkans and Hungary	722
Gábor Hamza: Remembering András Bertalan Schwarz, Honorary Member of the Hungarian Academy of Sciences	730

Academy Affairs

Let's Produce Excellent Researchers! (László Lovász)	736
Awards	739
We Are Not Afraid of Arguments (László Lovász)	741
Research Network of the Hungarian Academy of Sciences Has Become Significantly Younger (Ádám Török)	748
Academy's Budget Set to Increase, Researcher's Wages to Be Raised (László Lovász)	751
Introduction of the New Members of the MTA	753

Outlook (Júlia Gimes)	755
-----------------------------	-----

Book Review (Júlia Sipos)	759
---------------------------------	-----